

Tonelli Pál

„Habent sua fata libelli”¹

75 év után került nyomdába Tonelli Sándor könyve Budapest ostromáról

2024. május 30-án kedves vendégeket fogadtunk a Somogyi-könyvtárban: Tonelli Sándor közgazdasági író, szegedi iparkamarai, országos iparegyesületi titkár eddig még nem publikált könyvének kézírata került a közelmúltban haza Torontóból.

Tonelli Sándor elsősorban helytörténészként, gazdasági íróként ismert. 1907-ben teljes inkognitóban, fényképészsegédnek álcázva felszállt az Ultonia nevű kivándorlóhajóra, hogy szociológiai kutatást végezzen a New York felé tartó gőzösön. Mintegy hét évvel később Vasváry Ödön is ennek fedélzetén utazott az Egyesült Államokba. Tonelli beszámolója az utazásról 1929-ben jelent meg.²

Fent említett kézírata, *Az ostrom története* című írás Budapest ostromát mutatja be és az 1944–1949 közötti magyar viszonyok sajátos tükré. A gépirat egyik példánya a családtagoknak köszönhetően a Somogyi-könyvtár tulajdonába került. Az ünnepélyes átadáson vendégeink voltak: Tonelli Pál és Tonelli Eszter (a szerző unokái), Besskó Csaba (USA) és Jakatics Árpád, a kézirat gondozói.³

Az alábbiakban Tonelli Pál beszámolóját adjuk közre, mely a gépirat sorsát és a belőle megjelentetett könyv megszületésének körülményeit ismerteti.

(a szerk.)

Nagyapám, dr. Tonelli Sándor 1950-ben halálozott el, és a szóban forgó dokumentum a még ki nem adott kézíratai között maradt meg.

Én akkor hároméves voltam, és csak arra emlékszem, hogy a kisujjába kapaszkodva mentünk sétálni Géza (ma Garibaldi) utcai lakásunktól a Duna-partra, ahol az otthagytott kavicskupacok megmászása számomra komoly erőfeszítést jelentett.

Nem sokkal ezután kitelepítettek bennünket, és szüleimet a mindennapi túlélés foglalkoztatta. A dokumentumokat Nagymamám ez idő alatt tovább őrizte.

¹ Minden könyvnek megvan a maga sorsa. A késő-római grammaticus, Terentius Maurus sokat idézett mondása.

² Vasváry Ödön tulajdonosi bejegyzésével a Vasváry-gyűjteményben is megtalálható: Tonelli Sándor: *Ultonia : egy kivándorló hajó története*. Budapest : Kir. M. Egy. Ny., 1929.

³ Az esemény bővebb leírása: <https://www.sk-szeged.hu/events/szeged-rejtozkodo-embere-beszelgetes-tonelli-sandorrol/>

Az ostromról szóló kéziratot valószínűleg Tonelli Sándor nagybátyám vitte ki Kanadába 1956-ban vagy valamelyik későbbi magyarországi látogatása alkalmából. Később unokatestvérem, Tonelli Eszter Torontóban gépelte újra és sokszorosította.

Még az 1980-as években egy példány hozzám is került Kanadába, egy másik pedig édesanyámhoz idehaza Budapestre, de akkor még túl fiatal voltam ahhoz, hogy értékeljem a dokumentum fontosságát.

Valószínűleg akkor került a Széchényi Könyvtár tulajdonába is egy példány.

Az 1990-es évek közepén édesanyámat kereste fel tudomásom szerint egy újságíró, aki nagyapámról szeretett volna többet tudni, és azt hiszem, ő is kapott egy másolatot a gépiratból.

Édesanyám röviddel ezután elhunyt, és ekkor kezdtem komolyan gondolkozni az írás könyv formájában történő kiadásáról.

Aztán sok idő eltelt, én az itthoni vállalkozásom felépítésén dolgoztam, és rengeteg más tevékenységem mellett a könyvkiadás ideiglenesen háttérbe szorult.

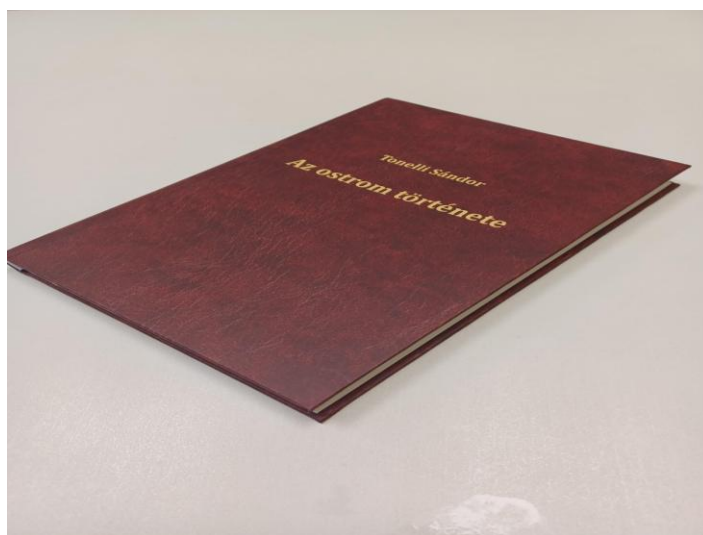
Körülbelül egy éve kaptam hírt egy Amerikában élő magyar ismerőstől, Besskó Csabától, hogy hozzá is elkerült a kézirat egy példánya, és barátjával, Jakatics Árpáddal idehaza kutatni kezdték annak eredetét.

Ekkor kerültem velük érintkezésbe, és valójában az ő segítségükkel sikerült az írást nyomtatásra előkészíteni, majd végül könyv formájában kinyomtatni.

Nagyapám egyébként több, nagyon érdekes könyvet és tanulmányt is írt, további könyveket pedig idegen nyelvből fordított, melyekből néhány példányt sikerült összegyűjteni, és ma könyvtáram féltve őrzött kincsei közt vannak.

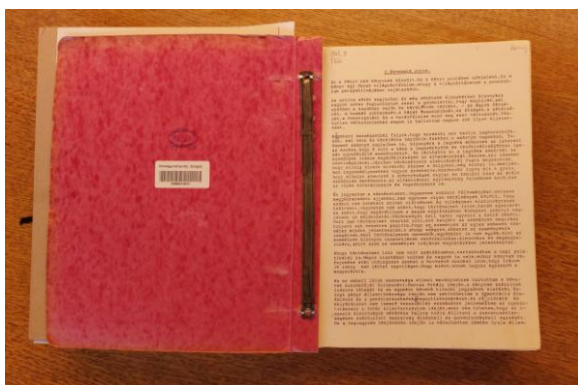
Ennyit röviden *Az ostrom története* című, immár kemény kötésben, könyv formájában kiadott mű előtörténetéről.

A könyv egy példányát szeretném a Vasváry Collection részére felajánlani és futárral önöknek hamarosan elküldeni.⁴ További példányok nálam rendelkezésre állnak az esetleges érdeklődők számára.

Tonelli Sándor: Az ostrom története

⁴ Ezúton is köszönjük a Somogyi-könyvtárnak tett felajánlást. A küldemény lapzártá előtt meg is érkezett, jelenleg az állományba vétel folyamata zajlik. (a szerk.)

A Vasváry-gyűjtemény állományába vett gépirat